

© Greenpeace (CC BY 2.0)

Een TTIP van sluier: meer vrijhandel dient de winst, niet de mensen

door Emiel Vervliet

MO*papers is een serie analyses die uitgegeven wordt door Wereldmediahuis vzw. Elke paper brengt fundamentele informatie over een tendens die de globaliserende wereld bepaalt. **MO*papers** worden toegankelijk en diepgaand uitgewerkt.

MO*papers worden niet in gedrukte vorm verspreid. Ze zijn gratis downloadbaar op www.mo.be. Bij het verschijnen van een nieuwe paper wordt een korte aankondiging gestuurd naar iedereen die zijn of haar e-mailadres bezorgt aan mopaper@mo.be (onderwerp: alert)

Emiel Vervliet is hoofdredacteur van MO*papers. Tijdens zijn actieve carrière werkte hij onder andere voor de internationale vakbeweging en als docent aan de sociale school van Heverlee.
emiel.vervliet@telenet.be

Redactieraad **MO*papers**: Saartje Boutsen (Vredeseilanden), Lieve De Meyer (eindredactie), Rudy De Meyer (11.11.11), Gie Goris (MO*), Brigitte Herremans (Broederlijk Delen), Nadia Molenaers (IOB Antwerpen), Marieke Poissonnier, (Oxfam-Wereldwinkels), Arne Schollaert (Oxfam-Wereldwinkels), Liesbet Vangeel (FOS-Socsol), Emiel Vervliet.

Informatie: mopaper@mo.be of MO*paper, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel
Suggesties: emiel.vervliet@telenet.be

Wereldmediahuis is ook uitgever van het printmagazine MO*, de mondiale nieuwssite www.MO.be, en van de nieuwsbrief eMO* (tweemaal per week). Verder organiseert de vzw MO* lezingen en mondiale cafés.

Overname van de teksten is toegestaan mits toestemming van auteur en uitgever.

Inleiding

De Europese Commissie wil voor het einde van 2015 succes boeken in een van de meest ambitieuze, maar ook controversiële projecten van de voorbije decennia: het Trans-Atlantisch Partnerschap inzake Handels en Investerings – *Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership* of TTIP. Sinds juli 2013 onderhandelt de Europese Unie met de Verenigde Staten over dit omvangrijk handelsverdrag dat een groot deel van de nog bestaande beperkingen op de handel tussen de twee continen-

ten moet doen verdwijnen. Deze MO*paper zet de feiten én de kritische bedenkingen op een rijtje, met de nadruk op de beloofde sociaaleconomische effecten: wordt de Europese economie beter van het TTIP? En wie profiteert daar dan van? De cijfers die de Europese Commissie hanteert worden bekritiseerd door onderzoekers die een minder optimistisch model hanteren.

TTIP – WAAR GAAT HET OM?

Er bestaan verschillende soorten belemmeringen op de internationale handel. Zo heb je tarifaire belemmeringen, waarbij belastingen op de invoer worden geheven of subsidies aan de uitvoer worden gegeven. Daarnaast zijn er vooral niet-tarifaire belemmeringen: quota's of hoeveelhedsbeperkingen en allerlei voorschriften waaraan (ingevoerde) goederen, diensten en investeerders moeten voldoen (technische, veiligheids-, gezondheids- en milieuvoorschriften; diplomaveristen; licenties; beperkingen voor buitenlandse bedrijven om mee te dingen naar contracten voor overheidsaankopen, enzovoort). Ten slotte hebben ook schommelingen in de wisselkoersen invloed op de internationale handel – een dalende koers van de euro maakt onze producten goedkoper in de rest van de wereld, terwijl de producten die wij uit de rest van de wereld invoeren duurder worden. Maar dat effect is in het TTIP niet aan de orde.

De tarifaire belemmeringen zijn de voorbije decennia door de akkoorden binnen de Wereldhandelsorganisatie en haar voorganger GATT sterk afgenomen, maar niet geheel verdwenen.

Zo kent Europa nog vrij hoge invoerheffingen in de sectoren van de voeding en de motorrijtuigen; de Verenigde Staten beschermen ook hun auto-industrie en hun biotechnologiesector. Toch zou het verdwijnen van die overblijvende tarifaire belemmeringen nog altijd een aanzienlijk effect hebben. De bestaande belastingpercentages zijn wel laag, maar het volume goederen waarop ze geheven worden, is heel groot en een klein percentage op een heel groot volume is niet verwaarloosbaar.

De niet-tarifaire belemmeringen zijn nog bijzonder talrijk en zijn dikwijls verschillend in de EU en in de VS. Ze vormen een aanzienlijke kost voor de Europese uitvoerders van goederen en diensten of investeerders die zich moeten conformeren aan Amerikaanse normen en procedures voor de controle op de naleving van die normen, of die niet in aanmerking komen voor overheidsaanbestedingen door de Amerikaanse overheid. Hetzelfde geldt uiteraard voor Amerikaanse bedrijven in Europa. Gemeenschappelijke normen of de wederzijdse aanvaarding van de normen van de partner worden verondersteld de handel en investeringen van beide partijen ten goede te komen.

KRITIEK OP HET TTIP

» Het voorstel heeft veel tegenwind gekregen. De kritiek komt van vakbonden en niet-gouvernementele organisaties, maar ook uit de hoek van de consumentenorganisaties (Test-Aankoop in april 2015). Omdat de onderhandelingen vooral gaan over het wegnemen of verminderen van de niet-tarifaire belemmeringen voor de handel in goederen en diensten – dus het harmoniseren van regels en voorschriften – is de vrees heel groot dat het TTIP de bestaande regelgeving op het vlak van gezondheid, milieu, voedselveiligheid en sociale bescherming zal verzwakken en dat overheden in de toekomst beperkt zullen worden in hun vrijheid om voor al die gebieden regels op te leggen. Of dat sectoren die in Europa die in Europa behoren tot de sector van de openbare dienstverlening of in elk geval sterk gereguleerd worden door de overheid (zoals bij ons bijvoorbeeld de ziekteverzekering of het onderwijs) plotseling zouden moeten worden opengesteld voor het privé-initiatief. Ngo's vrezen dan weer dat 'derde landen' in het Zuiden benadeeld zullen worden.

De Europese Commissie repliceert hierop dat regeringen het recht behouden om regels op te leggen voor de bescherming van hun bevolking op te leggen en de overheidsdiensten te organiseren zoals zij (de regeringen) dat zelf willen. Ze zegt dat ze de strenge Europese normen wil beschermen, de onafhankelijkheid van de Europese regelgevers waarborgen, het voorzorgsprincipe overeind houden en het recht blijven verdedigen van regeringen om in de toekomst wetten te maken ter bescherming van hun bevolking. Maar ze is er nog niet in geslaagd de critici te overtuigen.

Een heet hangijzer is het mechanisme van de investeerder-staatarbitrage (*Investor-State Dispute Settlement* – ISDS). De critici vrezen dat dit de poort wijd opent voor multinationals om beslissingen van regeringen te betwisten wanneer ze die

schadelijk achten voor hun belangen. Ze spreken in dit verband over het gevaar van een 'claimcultuur'. De Europese Commissie voert hier aan dat de lidstaten zelf meer dan 1.400 bilaterale investeringsverdragen hebben afgesloten en dat in veel van die verdragen arbitrage voorzien is bij conflicten tussen staten en buitenlandse investeerders. Volgens de commissie kan het systeem verbeterd worden door duidelijker te bepalen wat oneerlijke behandeling precies inhoudt en door het recht van regeringen om te reguleren duidelijker vast te leggen. Ook zou het arbitragesysteem transparanter kunnen gemaakt worden door geschillen tussen overheden en ondernemingen in het openbaar te behandelen en door de bemiddelaars te verplichten een gedragscode te ondertekenen.

Zeker met betrekking tot het ISDS-mechanisme heeft de Europese Commissie nog heel wat overtuigingswerk voor de boeg. Sigmar Gabriel, de Duitse minister van Economische Zaken maar ook partijleider van de (socialistische) SPD, verklaarde in de *Süddeutsche Zeitung* van 21 maart 2015: "Wij zullen niet aanvaarden dat (het TTIP) de sociale standaarden in gevaar brengt of dat er wordt geprivatiseerd of geliberaliseerd en zullen desnoods de onderhandelingen blokkeren". Gabriel sprak zich ook fel uit tegen het ISDS-mechanisme, dat volgens hem neerkomt op een privatisering van de geschillenregeling.

In deze paper gaan we verder in op de sociaaleconomische effecten van het TTIP. Ik vat eerst de resultaten samen van de studie waarop de Europese Commissie zich baseert om het TTIP te verdedigen. Daarna volgt een samenvatting van een andere studie waarin die resultaten bekritiseerd worden. Als de resultaten of conclusies van een van deze studies onvolledig of onjuist samengevat worden, is dat geheel de verantwoordelijkheid van de auteur van deze paper.

HOE VERDEDIGT DE EUROPESE COMMISSIE HAAR VOORSTEL?

Op haar website (ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip) verwijst de Europese Commissie naar een onafhankelijke studie en naar ervaringen met (niet-gespecificeerde) handelsakkoorden uit het verleden. Beide tonen volgens de commissie aan dat het TTIP zal leiden tot meer werkgelegenheid en economische groei en tot lagere prijzen en meer keuze voor de consumenten. Het TTIP moet de Europese economie dus een *kickstart* geven. Het TTIP zal volgens de commissie nog andere voordelen hebben. Het moet de Europese invloed in de wijde wereld veilig stellen, omdat de handels- en technische normen die we met de Verenigde Staten afspreken, de wereldwijde norm zullen gaan vormen.

De studie waarnaar de Europese Commissie verwijst, is het werk van het bekende en invloedrijke *Centre for Economic Policy Research* (CEPR) in Londen, in opdracht en dus betaald door de commissie. Er zijn ook nog andere studies in omloop, onder meer van de Duitse *Bertelsmann Stiftung*. Omdat de EU enkel naar het onderzoek van CEPR verwijst, zal ik het uitsluitend daarover hebben.

Op haar website verwijst de Europese Commissie dus uitdrukkelijk naar de studie van het CEPR. Die stelt dat de uitvoering van het TTIP tegen 2025 zal leiden tot betekenisvolle resultaten: het Bruto Nationaal Inkomen in de Europese Unie zal stijgen met 68 à 119 miljard euro en in de Verenigde Staten met 50 à 95 miljard euro. Daardoor zou een Europees gezin van vier personen in 2015 jaarlijks tot 545 euro meer te besteden hebben; voor een Amerikaans gezin zou het voordeel 655 euro kunnen bedragen.

De marges in de berekeningen zijn te verklaren omdat het CEPR de effecten van verschillende scenario's onderzoekt en de precieze effecten afhangen van het scenario waarin het TTIP wordt uitgevoerd. De studie maakt een onderscheid tussen een beperkte overeenkomst en een omvangrijke, ambitieuze overeenkomst. Binnen de beperkte overeenkomst wordt een scenario voorzien waarin enkel de overblijvende tarifaire

belemmeringen worden afgeschaft en andere scenario's waarin ook een deel van de niet-tarifaire belemmeringen voor de handel in diensten en voor deelname aan overheidsaankopen verdwijnen. De veelomvattende overeenkomst kan op haar beurt weinig ambitieus zijn (alle tarifaire belemmeringen verdwijnen en slechts een klein deel van de niet-tarifaire) of zeer ambitieus (alle tarifaire belemmeringen, 25% van de niet-tarifaire belemmeringen op de handel in goederen en diensten en tot 50% van de belemmeringen op de toegang tot overheidsaankopen).

De cijfers over de potentiële stijging van het Bruto Nationaal Inkomen moeten gerelativeerd worden. Voor de Europese Unie gaat het om een 'winst' van 0,27 tot 0,48% van het BNI en dat dus pas op het einde van de uitvoeringsperiode (2025) – en niet jaarlijks! Voor de Verenigde Staten zou het BNI met 0,21 tot 0,39% toenemen.

De uitvoer van Europa naar de VS zou met 28% kunnen stijgen, die van de VS naar Europa met 8%. De voordelen voor Europa en de VS zouden niet ten koste van de rest van de wereld gaan. Europa en de VS vormen samen het grootste handelsblok ter wereld en als zij hun productnormen harmoniseren, wordt het voor derde landen ook gemakkelijker: ze hoeven hun producten niet langer aan te passen aan twee verschillende regelgevingen en ze krijgen toegang tot een grotere eenge maakte markt. Voor derde landen zou de 'winst' kunnen oplopen tot 1% van hun gezamenlijke uitvoer. Voor dat optimisme verwijst de Europese Commissie naar een studie van het Duitse IFO, een onderzoeksinstituut in München.

De toename van de economische activiteit (uitgedrukt in BNI) door meer internationale handel zal, geheel volgens de theorie, leiden tot een stijging van de productiviteit en de inkomens en meer werk scheppen – volgens het CEPR zowel voor laaggeschoolden als voor hooggeschoolden. Een ambitieus TTIP zou in Europa tot 0,5% meer banen kunnen leiden, in de VS tot een stijging met 0,4%. Natuurlijk zal er ook een verschuiving van werk plaatsvinden: in de Europese Unie zullen sommige

banen verdwijnen door de concurrentie van invoer uit de VS en de rest van de wereld, maar daartegenover staat dat er arbeidsplaatsen zullen bijkomen in sectoren die meer gaan uitvoeren. Die verschuiving van werk zal volgens de studie binnen de grenzen van de normale dynamiek van de arbeids-

markt blijven: er verdwijnen altijd banen en er komen er ook weer bij, ook zonder het TTIP, aldus de studie. Ten slotte zal de weerslag van het TTIP op de uitstoot van broeikasgassen en op het duurzaam gebruik van natuurlijke rijkdommen volgens het CEPR verwaarloosbaar zijn.

EEN STRIJD TUSSEN ECONOMISCHE MODELLEN, MET CONSEQUENTIES

Studies over de toekomstige gevolgen van economische beleidsmaatregelen zoals handelsliberalisering baseren zich op economische modellen. Dat zijn theoretische weergaven van economische processen, opgebouwd uit reeksen variabelen (handel, productie, belastingen, arbeidsplaatsen, inkomens, enzovoort) en vergelijkingen waarin de relaties tussen die variabelen in formules worden gegoten. Er zijn modellen met duizenden vergelijkingen.

In de studie van het CEPR wordt een zogenaamd CGE-model gebruikt, een *Computable General Equilibrium*-model van de wereldeconomie. CEPR gebruikt een variant die ook in studies van de Wereldbank voorkomt. In dat model worden twintig sectoren onderscheiden: agro-industrie, andere extractieve industrie, voedingsindustrie, chemie, financiële diensten, enzovoort... gaande tot persoonlijke diensten en andere diensten. De wereld wordt ingedeeld in elf regio's: de Europese Unie, de Verenigde Staten, andere hoge-inkomenslanden van de OESO, Oost-Europa, de regio rond de Middellandse Zee, China, India, de Asean-landen, de landen van de Mercosur, de lage-inkomenslanden en de rest van de wereld.

Volgens het CEPR is rekening gehouden met schaalvoordelen (in grotere bedrijven zal de kost per eenheid product dalen), met onvolledige concurrentie (overwicht van grote ondernemingen in de meeste sectoren, zeker in de vliegtuigbouw), met het langetermijneffect op de investeringen van verschuivingen in de handelsstromen en uiteraard met beleidsmaatregelen (daling van invoerbelastingen en niet-tarifaire handelsbelemmeringen).

Om zich uit te spreken over de voor- en nadelen van dat CGE-

model, is iemand nodig die heel veel meer afweet van wiskundige economie dan ik. Maar het lijkt me wel interessant om te vermelden wat niet in de CEPR-studie staat: dat met het gebruik van bepaalde modellen ook economische scholen verbonden zijn. Volgens Wikipedia is het CGE model geïnspireerd door de neoklassieke economie: die gaat uit van nutsmaximalisatie van de gezinnen, binnen de grenzen van hun gegeven inkomen, en winstmaximalisatie door bedrijven, hier binnen de grenzen van de gegeven kosten. Gezinnen en bedrijven zetten de productiefactoren arbeid en kapitaal waarover zij beschikken in op basis van de gekende informatie en in overeenstemming met de rationele-keuzetheorie.

De neoklassieke school en de evenwichtsmodellen gaan ervan uit dat een economie altijd evolueert naar een evenwichtstoestand. De productiefactoren arbeid en kapitaal die 'werkloos' worden in sectoren die inkrimpen als gevolg van de handelsliberalisering, worden ingezet in sectoren in expansie. Een arbeider uit een autofabriek kan terecht in een computerbedrijf of in de verzorgingssector, eventueel mits het aanvaarden van een lager loon. We weten dat dit een onrealistische veronderstelling is: sectoren die de concurrentie niet langer aankunnen, verdwijnen dikwijls op korte tijd, terwijl de groei in de sectoren met toekomst traag of onvoldoende op gang komt. Dat leidt dan tot werkloosheid en een daling van de (nationale) bestedingen en daarmee hout het CGE-model onvoldoende rekening. Daarom is het interessant om de resultaten van het TTIP te onderzoeken met andere economische modellen. Zo'n alternatieve studie werd op 5 maart 2015 voorgesteld tijdens een studiedag van Verenigd Europees Links in het Europees Parlement.

HET TTIP BEOORDEELD MET EEN ANDER ECONOMISCH MODEL

De zogenaamde ‘Tufts-studie’ van Jeronim Capaldo (zie literatuur) onderzoekt de mogelijke effecten van het TTIP met een ander economisch model, het *United Nations Global Policy Model* (GPM), dat ook UNCTAD gebruikt voor het opstellen van zijn jaarlijkse rapporten over handel en ontwikkeling. Economische modellen gaan uit van veronderstellingen over de manier waarop economieën zullen reageren op een beleidswijziging (in dit geval de invoering van het TTIP). Het belangrijkste verschil tussen het CGE-model van het CEPR en het GPM is volgens Capaldo dat het CEPR uitgaat van volledige werkgelegenheid, terwijl het GPM uitgaat van het Keynesiaanse principe dat de effectieve vraag de werkgelegenheid bepaalt. In het GPM hangt de economische activiteit af van de totale vraag in een economie, in het CGE-model van de graad van efficiëntie van de productie. Het GPM houdt er dus rekening mee dat een kostenbesparende handelsmaatregel negatieve effecten kan hebben als de weggesneden kosten tot een daling van de arbeidsinkomens leiden, omdat die inkomens de effectieve vraag bepalen; in het CGE-model is een kostendaling altijd goed. Het GPM houdt dus meer rekening met veranderingen in de inkomensverdeling die het gevolg kunnen zijn van wijzigingen in het handelsbeleid.

Om het effect van beleidsmaatregelen op de werkgelegenheid beter te evalueren, gebruikt Capaldo gegevens van de Internationale Arbeidsorganisatie. Daarmee is het mogelijk om het verband te onderzoeken tussen de evolutie van de economische groei en van de werkgelegenheid over langere perioden. Het GPM gebruikt ook een andere indeling van de landen in regionale blokken, wat onder andere toelaat om de effecten van het TTIP op belangrijke landen als Argentinië, Indonesië en Turkije te beoordelen (het GPM werkt met zestien grote

landen uit de G20 en daarnaast nog eens negen landengroepen).

Volgens Capaldo hanteert het CEPR een te statische kijk op de gevolgen van het verleggen van de handelsstromen. Als landen A en B hun onderlinge handel uitbreiden, zal dat effect hebben in landen C, D en E, die in de landen A en B minder competitief worden. Dat effect wordt in de CEPR-studie verwaarloosd. Verder zal het TTIP leiden tot een uitbreiding van de handel tussen Europa en de VS, paradoxaal genoeg ten koste van de intra-Europese handel. Dat gaat dus in tegen de wens van een grotere Europese integratie en maakt Europa afhankelijker van de schommelingen in de Amerikaanse economie. We weten uit het verleden dat de Amerikaanse economie veel wispelturiger is, met sterkere pieken maar ook diepere dalen. Dat is nadelig voor de Europese Unie, die over weinig middelen en beleidsruimte beschikt om een anticyclisch beleid te voeren (de mogelijkheden tot fiscale expansie zijn zeer beperkt door de Europese verdragen en het bezuinigingsbeleid!).

Capaldo merkt ook op dat het CEPR en de Europese Commissie heel technocratisch spreken over ‘niet-tarifaire handelsbelemmeringen’. In mensentaal gaat het vaak om wetten ter bescherming van de consument of het milieu. De afschaffing daarvan zal op politieke problemen stuiten en kan hoge kosten met zich mee brengen – elementen waar het CEPR licht overheen stapt. Ten slotte nogmaals de bedenking dat de uitvoering van het TTIP zou leiden tot een eenmalige (!) verhoging van het Bruto Europees Inkomen met maximaal (!) 0,5%. Dat is dus helemaal niet de trendmatig hogere economische groei die Europa nodig heeft om uit zijn situatie van net-geen-crisis te raken.

HET TTIP BRENGT MINDER EUROPESE INTEGRATIE, MEER WERKLOOSHEID EN INSTABILITEIT

De Tufts-studie leidt tot de conclusie dat de Europese Unie bij invoering van het TTIP netto zal verliezen voor elk van de belangrijkste variabelen: netto uitvoer en Bruto Nationaal Inkomen, werkgelegenheid en inkomens.

DALING VAN DE NETTO UITVOER

In vergelijking met het alternatief (geen TTIP) zullen alle EU-lidstaten door het TTIP netto minder uitvoeren. De verliezen zullen het grootst zijn in Noord-Europa (min 2%), maar ook Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk verliezen, terwijl de netto uitvoer in de VS 1% hoger zou liggen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat in een stagnerende economie als de Europese vandaag vooral de vraag toeneemt naar weinig gesofisticeerde producten (die weinig toegevoegde waarde leveren). Die producten komen vooral uit Azië en Afrika, de EU is op dit gebied weinig competitief.

EEN DALING VAN HET POTENTIËLE BRUTO NATIONAAL INKOMEN

De netto uitvoer is een belangrijke component van de nationale productie en het nationale inkomen. Omdat het TTIP zal leiden tot een netto verlies (in vergelijking met het alternatief zonder TTIP), zullen ook de nationale inkomens van de EU-lidstaten negatief beïnvloed worden. Uiteraard zullen opnieuw de Noord-Europese landen het grootste negatieve effect ondergaan (min 0,5%), maar ook Frankrijk en Duitsland zullen relatief grote 'minwaarden' voor hun nationaal inkomen moeten incasseren. In de Verenigde Staten zou het BNI met het TTIP tot 0,4% hoger liggen dan zonder TTIP, terwijl het effect in de rest van de wereld verwaarloosbaar maar nog licht positief zou kunnen zijn (plus 0,1%).

MINDER WERK

Geheel in lijn met de daling van de netto uitvoer en van de wereldwijde economische activiteit, zou de invoering van het TTIP ook leiden tot een daling van de werkgelegenheid en van de inkomens. In de Europese Unie in haar geheel zouden er in

2025 tot 583.000 arbeidsplaatsen minder zijn dan in het scenario zonder TTIP. De grootste verliezen zouden voorkomen in Noord-Europa (min 223.000) en in Duitsland (min 134.000) en Frankrijk (min 130.000). Dit resultaat is het gevolg van een verdere specialisering in producten met een hogere toegevoegde waarde maar een lagere werkgelegenheidsintensiteit. De winst in productie en uitvoer in die sectoren zou niet opwegen tegen de verliezen in andere sectoren. Noteer nog dat een verlies van 583.000 banen meer is dan de verliezen in de crisisjaren 2010 en 2011.

INKOMENS

Het verlies aan werkgelegenheid zal verder bijdragen tot de daling van de inkomens die aan de basis ligt van de huidige stagnatie in de Europese Unie. Het aandeel van het inkomen uit arbeid in het nationale inkomen zal in alle lidstaten (en ook in de VS!) verder dalen. Parallel daarmee blijft het aandeel van inkomen uit kapitaal verder stijgen. Deze evolutie is het meest uitgesproken in het Verenigd Koninkrijk, maar is ook duidelijk zichtbaar in Frankrijk.

Volgens de CEPR-studie zou een gemiddeld Europees gezin in 2025 tot 545 euro meer te besteden hebben (de Ecorys-studie, die we hier niet besproken hebben, komt tot een winst van 12.300 euro over de hele arbeidsloopbaan). Maar het GPM komt tot andere conclusies. Een Frans gezin zou de grootste verliezen lijden (5.518 euro), maar ook in Noord-Europa (min 4.848 euro), het Verenigd Koninkrijk (min 4.245 euro) en Duitsland (min 3.402 euro) is het negatieve effect aanzienlijk. Een Amerikaans gezin zou dan weer 699 euro meer te besteden hebben.

BELASTINGINKOMSTEN VOOR DE OVERHEID

Minder economische activiteit en een lager gezinsverbruik leiden tot minder belastinginkomsten dan in een scenario zonder TTIP. Frankrijk zou op dit gebied de grootste verliezer zijn. Het overheidstekort uitgedrukt als percentage van het BNI zou

in alle landen stijgen en de regeringen nog meer in moeilijkheden brengen om de criteria van Maastricht en het begrotingspact te halen. Ten slotte: minder werkgelegenheid en lagere arbeidsinkomens zullen meer mensen afhankelijk maken van inkomen uit de sociale zekerheid, en dat zorgt voor een bijkomende druk op de overheidsbudgetten.

ANDERE AANPASSINGEN AAN DE LAGERE NATIONALE INKOMENS

Als het aandeel van inkomen uit arbeid daalt, stijgt het aandeel

van winsten en andere inkomens uit kapitaal. Hogere winsten zouden de economie moeten ondersteunen als de andere componenten van de vraag (het verbruik van de gezinnen en de overheid) laag zijn. Maar omdat die hogere winsten niet zullen voortkomen uit een stijging van de verkoop, is het realistisch te verwachten dat ze een gevolg zullen zijn een stijging van de koersen van aandelen en obligaties. In het verleden is gebleken dat groei die daarop gebaseerd is, tot macro-economische instabiliteit leidt (om het niet over rechtvaardigheid en verdeelingsaspecten te hebben).

CONCLUSIE VAN DE TUFTS-STUDIE

De eerste conclusie is dat de gangbare economische modellen geen goede basis vormen voor een beoordeling van de gevolgen van het doorvoeren van het TTIP. Met een meer realistisch model als het GPM zijn de in het vooruitzicht gestelde gevolgen veel minder positief. De tweede conclusie is dat het najagen van economische groei door meer buiten-Europese handel geen

duurzame oplossingen biedt. In de huidige context van besparingen, hoge werkloosheid en lage economische groei zal een neerwaartse druk op de inkomens uit arbeid de Europese economie verder ondermijnen. De Tuft-studie leidt tot het besluit dat een beleid van steun aan de inkomens uit arbeid de enige duurzame weg naar economisch herstel is.

SLOTBEDENKING

We kunnen ons afvragen waarom de Europese Commissie zoveel politiek kapitaal investeert in een beleidsmaatregel die op lange termijn (2025-2027) zelfs volgens haar eigen bronnen slechts vrij geringe voordelen oplevert: een bijna verwaarloosbaar kleine bijkomende groei van het Bruto Nationaal Inkomen, de werkgelegenheid en de inkomens. En dat nog enkel als de optimistische projecties van de studie waarop de commissie zich baseert, realiteit worden. Wil de commissie vooral de logica van verdere liberalisering een nieuwe impuls te geven, ongeacht de onzekerheid over de uitkomst en de politieke weerstand?

Een interessante en boeiende kritiek las ik in een artikel van Pierre Defraigne (zie literatuur). Hij was kabinetschef van twee Europees commissarissen (Davignon en Lamy), adjunct-directeur van de afdeling Handel van de Europese Commissie en professor aan het Europacollege in Brugge. Onder de titel 'Conclusie:

Maak TTIP plurilateraal en kuis eerst voor eigen deur' schrijft hij: "TTIP gaat over een trade-off. Tussen de efficiëntiewinsten die voortkomen uit convergerende regels en het type maatschappij dat mensen willen: meer of minder gelijk, meer of minder beschermend, meer of minder gewelddadig, meer of minder open, meer of minder duurzaam.

Handelsverdragen worden al decennia geassocieerd met groei, maar dit proces heeft zijn plafond bereikt. Nu zit het in de zone waar er steeds minder vruchten aan vast hangen en de kosten in sociale materie en stijgende ongelijkheid groter worden. De kloof tussen de zakenagenda, die enkel bezig is met winst enerzijds, en anderzijds de voordelen voor mensen in de zin van loon en jobs worden steeds groter. Er is een clash op komst tussen de grote bedrijven en financiële spelers enerzijds en de middenklasse anderzijds. Dat is het geval in Amerika, in Europa en zelfs in Chi-

na. De belangrijkste reden was het gebrek aan interesse in verdeelingskwesties, dat zich nu terugwerkt op de politieke agenda, onder meer onder druk van nationalistische en populistische stromingen.

Overheden moeten dit probleem aanpakken. In Europa moeten we de gordiaanse knoop van overmatige schulden doorhakken en moeten we het eurozonebeleid effectiever maken, zodat we de risico's op deflatie kunnen vermijden. In Amerika moeten Republikeinen en Democraten een consensus vinden over een nieuw soort New Deal, zowel in belastingen, gezondheidszorg, infrastructuur en onderwijs. In China moeten stijgende lonen en een sterk sociaal vangnet de interne consumptie opkrikken en moet de ecologische schade een halt toegeroepen worden. De drie grootste economieën moeten eerst voor eigen deur vegen voor ze de omstandigheden kunnen creëren waarin dan later internationale handel, reguleringen, ... uitgediept kunnen worden.

TTIP is eerst en vooral een indrukwekkende afleiding van de EU-prioriteiten van groei en jobs die zich zouden moeten focussen op de eenmaking van de markt, het eurozonebeleid sterker maken en de val naar deflatie afwenden. Vanuit een meer politiek standpunt moet de EU haar eigen strategische capaciteit beginnen op te bouwen, wat een sterk EU buitenlands beleid mogelijk maakt dat ook haar eigen waarden en belangen kan uitdragen (en die niet gelijk lopen met die van de VS).

TTIP is een gevaarlijk proces dat nog steeds gestopt kan worden of tot halt gebracht worden door het steeds steviger volksprotest. Een vroege oogst zou het gezicht van iedereen kunnen redden. En een pluri-lateralisering van TTIP, met China bijvoorbeeld erbij, zou een betere uitkomst bieden. En het zou ook maar een eerste stap zijn naar een meer evenwichtig multilateraal bestuur. Anders riskeert de Europese Commissie op een muur van frustratie te botsen en paradoxaal genoeg op een verzwakking van de Atlantische Alliantie.”

LITERATUUR

Jeronim CAPALDO, *The Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership – European Disintegration, Unemployment and Instability*, Tufts University (Massachusetts), Global Development and Environment Institute, Working paper No. 14-03, oktober 2014

CENTRE FOR ECONOMIC POLICY RESEARCH, *Reducing Trans-Atlantic Barriers to Trade and Investment*, Londen, 2013

Pierre DEFRAIGNE, *Weg van TTIP en op naar een plurilaterale wereld*, De gids op maatschappelijk gebied, november 2014, blz. 27-34

EUROPEAN COMMISSION, *About TTIP*,
<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip>,
geconsulteerd op 22 maart 2015

Vincent HARMSSEN, *TTIP – een buitenkansje voor ontwikkelingslanden?* eMO, 19 maart 2015

Tristan TERRY, *TTIP en de aanzet voor een nieuwe wereldorde*, DeWereldMorgen.be, 26 februari 2015

Aline Van den Broeck en Stijn Van Herpe, *TTIP: zegen of vloek voor de consument?* Test-Aankoop, april 2015, blz. 56-57

WIKIPEDIA, the free encyclopedia, *Computable General Equilibrium*, geconsulteerd op 24 maart 2015

REEDS VERSCHENEN MO*PAPERS

2015

- jan 2015: Een TTIP van sluiert: meer vrijhandel dient de winst, niet de mensen (*Emiel Vervliet*)
- apr 2015: De ontwikkelingssamenwerking voorbij? (*Marcus Leroy*)

2014

- december 2014: Wet breekt nood, Toekomst voor rondtrekkende veehouders in Afrika? (*Koen Van Troos*)
- november 2014: #LuxLeaks (*Kristof Clerix / ICIJ*)
- oktober 2014: Nog steeds gelukkig getrouwd? Een gouden bruiloft in de ontwikkelingssamenwerking (*Gijs Justaert*)
- juli 2014: Wordt de geopolitieke kaart van het Midden-Oosten hertekend? (*David Criekemans*)
- juni 2014: We zijn allemaal verschillend. U ook? (*Rachida Lamrabet*)
- mei 2014: Gouden tijden voor de rijken? (*Paul Krugman*)
- apr 2014: Kunnen voorbehoedmiddelen de wereld redden? (*Simon Calcoen*)
- mrt 2014: Gaan de groeilanden een diepe duik tegemoet? (*Pierre Salama*)
- feb 2014: Buitenlandse berichtgeving is dood, leve de mondiale journalistiek? (*Gie Goris*)
- feb 2014: Is Afghanistan klaar voor 2014? (*Thomas Ruttig*)
- jan 2014: Ligt Pakistan op het Arabisch schiereiland? (*Bruno De Cordier*)

2013

- dec 2013: Schept microkrediet slechts een illusie van ontwikkeling? (*Milford Bateman en Ha-Joon Chang*)
- sep 2013: Kan Afrika zijn ontwikkeling zelf financieren uit hogere belastingsofbrensten? (*Mick Moore*)
- jun 2013: Is uw gsm goud waard?
- apr 2013: Wat weten we (niet) over het geweld in Oost-Congo? (*Koen Vlassenroot, Steven Spittaels, Kris Berwouts en Nadia Nsayi*)
- apr 2013: Bestaan de Zapatisten nog? (*François Hautart*)
- feb 2013: Kan rijst West-Afrika voeden? (*Saartje Boutsen en Jan Aertsen*)
- feb 2013: Hoe komt het dat Afrika de Millenniumdoelstellingen niet haalt? (*Dimitri Van den Meerssche*)

2012

- okt 2012: Genetisch gewijzigd voedsel als oplossing voor het hongerprobleem? (*Hielke Van Doorslaer*)
- sep 2012: Kan zwart-Afrika voedselzekerheid bereiken? (*UNDP*)
- sep 2012: What is the Rise of South-South relations about? (*Sanoussi Bilal*)
- apr 2012: Hoe inclusief is onze ontwikkelingssamenwerking? (*PHOS*)
- mar 2012: Brengen verkiezingen meer democratie in Congo? (*Mieke Berghmans en Nadia Nsayi*)

- mar 2012: Wat na Busan? (*Bert Jacobs*)
- mar 2012: Kan de politiek de ontwikkelingssamenwerking redden? (*Alex Duncan en Gareth Williams*)
- feb 2012: Wordt het precariaat een nieuwe sociale klasse? (*Guy Standing*)
- feb 2012: Waarheen met de revoluties in Egypte en Syrië? (*Brigitte Herremans, Pieter Stockmans en Majd Khalifeh*)

2011

- nov 2011: Kan armoede overwonnen worden? (*Abhijit Vinayak Banerjee en Esther Duflo*)
- nov 2011: Is India goed bezig? (*Jean Drèze en Amartya Sen*)
- nov 2011: Een keerpunt voor sociale bescherming wereldwijd? (*Gijs Justaert en Bart Verstraeten*)
- okt 2011: Heeft ontwikkelingshulp zijn tijd gehad? (*Marcus Leroy*)
- okt 2011: 7 billion: development disaster or opportunity? (*Hania Zlotnik and Fred Pearce*)
- sep 2011: Erkenning van de Palestijnse staat: een game changer? (*Brigitte Herremans*)
- jun 2011: Een uitweg uit de nieuwe voedselcrisis? (*Saartje Boutsen*)
- mei 2011: Is het einde van de bevolkingsgroei werkelijk in zicht? (*Ronald C. Schoenmaeckers*)
- apr 2011: Waarom gelijkheid beter is voor iedereen (*Richard Wilkinson en Kate Pickett*)
- mar 2011: Welke toekomst voor de ontwikkelingssamenwerking? (*Nemat Shafik*)
- feb 2011: Realiteit of mythe? Minerale rijkdom als motor van het geweld in het oosten van Congo (*Rachel Perks en Koen Vlassenroot*)

2010

- dec 2010: Heeft Congo kans van slagen? (*Tom De Herdt, Kristof Titeca en Inge Wagemakers*)
- nov 2010: Heeft de crisis het draagvlak van ontwikkelingssamenwerking ondermijnd? (*Tom De Bruyn & Ignace Pollet*)
- nov 2010: De laatste energiecrisis? Betekent piekolie het einde van de homo Petroliensis? (*Elias Verbanck*)
- sep 2010: Wat doet China in Afrika en Latijns-Amerika? (*John Vandaele & Marc Vandepitte*)
- sep 2010: De millenniumdoelstellingen: wachten op de grote doorbraak? (*Lonne Poissonnier & Rudy De Meyer*)
- jun 2010: Hoe goed zijn Brazilië, China en India in armoedebestrijding? (*Emiel Vervliet*)
- mei 2010: Why is poverty a human right crisis? (*Irene Khan and Steven Vanackere*)
- mei 2010: Wat is nu eigenlijk goed bestuur? (*Emiel Vervliet*)
- apr 2010: Is er Apartheid in het Heilige land? (*Korneel De Rynck*)
- mar 2010: Water zonder grenzen? Het regionaal belang van het Afghaanse water (*Benjamin Sturtewagen*)

- feb 2010: Wat met de Cubaanse revolutie na Fidel Castro? (*Marc Vandepitte*)
- feb 2010: Leidt klimaatverandering tot oorlogen? (*Harald Welzer en Jamie Shea*)
- jan 2010: Mogen we nog dieren eten in tijden van klimaat- en voedselcrisis? (*Jonathan Safran Foer en Louise Fresco*)

2009

- nov 2009: Spionage in het hart van Europa? (*Kristof Clerix*)
- nov 2009: Hebben de ngo's hun ziel verkocht aan de minister van Ontwikkelingssamenwerking? (*Jean Reynaert en Patrick Develtere*)
- okt 2009: Chaos in Afghanistan en Pakistan? (*Ahmed Rashid en Jef Lambrecht*)
- sep 2009: De 'Gele Reus' in ademnood? (*Samia Suys*)
- sep 2009: Is ontwikkelingshulp verantwoordelijk voor de armoede in Afrika? (*Dambisa Moyo en Kumi Naidoo*)
- jul 2009: Is dit de nieuwe kolonisering? (*International Food Policy Research Institute, The Economist, vertaling Emiel Vervliet*)
- jun 2009: Kan de G20 de wereld redden? (*Emiel Vervliet*)
- apr 2009: Hoezo, vrije meningsuiting? (*Ruddy Doom en Sofie Van Bauwel*)
- mar 2009: Hebben financiële speculanten 120 miljoen mensen honger laten lijden? (*Peter Wahl, vertaling en samenvatting door Emiel Vervliet*)
- mar 2009: What is the status of human rights in Iran? (*Shirin Ebadi*)
- feb 2009: Hoe zien wij Gaza? (*Ruddy Doom en Simone Korkus*)

2008

- dec 2008: Wat is waardig werk? (*Emiel Vervliet*)
- nov 2008: Betalen de armen de prijs van een slecht beleid? (*Saar Van Hauwermeiren*)
- okt 2008: Hoeveel armen zijn er nu eigenlijk? (*Emiel Vervliet*)
- okt 2008: Blinkt alle goud? (*Catapa*)
- jul 2008: Door welke lens kijken wij naar China? (*Kristof Decoster*)

- jun 2008: Heeft Congo iets aan zijn mijnen? (*Raf Custers*)
- jun 2008: Wie zorgt er voor een échte groene revolutie? (*Jan Aertsen en Dirk Barrez*)
- mei 2008: Kan onverschilligheid dodelijk zijn? (*Forum for African Investigative Reporters, vertaling en samenvatting: Emiel Vervliet*)
- mar 2008: Levert de traditie de oplossing? (*Bert Ingelaere*)
- feb 2008: Kunnen boeren de wereld redden? (*Saartje Boutsen*)
- jan 2008: Neemt de inkomensongelijkheid in de wereld toe of af? (*Emiel Vervliet*)

2007

- dec 2007: Waar de kassa altijd rinkelt? (*Internationaal Vakverbond, vertaling: Emiel Vervliet*)
- dec 2007: Is er leven na Kyoto? (*Simon Calcoen, Peter Tom Jones, Edith Vanden Brande en Alma De Walsche*)
- okt 2007: Zijn de EPA's levensgevaarlijk? (*Marc Maes*)
- sep 2007: Ligt de Afrikaanse hemel in Barcelona? (*Roos Willems, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Hoe erg is het klimaat eraan toe? (*IPCC, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Redt de minister van Financiën het klimaat? (*Aviel Verbruggen, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Viva el populismo? (*Emiel Vervliet en Alma De Walsche*)
- mar 2007: Veertig jaar bezetting - Hoe lang nog? (*Ludo De Brabander & Brigitte Herremans*)

2006

- dec 2006: Hoe geglobaliseerd is de islam? (*Olivier Roy*)
- dec 2006: Zit de Congolese toekomst in de grond? (*Sara Frederix en John Vandaele*)
- nov 2006: Helpt onze hulp tegen honger? (*Saartje Boutsen en Jan Vannoppen*)
- nov 2006: Wil China de wereld overheersen? (*Jonathan Holslag*)

Al deze MO*papers kunnen gratis gedownload worden op www.MO.be/papers

